

Nejvyšší soud České republiky
prostřednictvím
Krajského soudu v Brně

Sp. zn.: 24 C 39/2011

V Brně dne 16. 9. 2014

Žalobci/dovolatelé: a) nezletilý , nar. , zastoupen zákonnou zástupkyní –
žalobkyní b)
b) , nar.
oba bytem

Zastoupeni: Davidem Zahumenským, advokátem se sídlem Burešova 6, 602 00 Brno

Žalovaná: **MUDr.** , nar. , bytem

DOVOLÁNÍ
proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2014, č. j. 1 CO
24/2014 – 176

Elektronicky

I. Dovolání a jeho přípustnost

Žalobci podávají dovolání proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2014, č. j. 1CO 24/2014 – 176, kterým bylo zastaveno odvolací řízení ve věci nezletilého žalobce, kterým byl rozsudek Krajského soudu v Brně ve zbylé části potvrzen a kterým byly žalované přiznány náklady řízení.

Žalobci rozsudek napadají v rozsahu všech výroků rozhodnutí, z dovolacího důvodu dle ustanovení § 241a odst. 1 občanského soudního řádu, neboť napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Dovolání je přípustné na základě ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, které stanoví, že dovolání je „...přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.“

Dle žalobců závisí napadené rozhodnutí na vyřešení následujících otázek hmotného a procesního práva:

- 1. Zda je poskytnutí pouhého jednostránkového výpisu ze zdravotnické dokumentace namísto kompletních kopií zdravotnické dokumentace nezletilých dětí požadovaných jejich zákonnými zástupci, a tím i značné omezení přístupu rodičů k informacím o zdravotním stavu dětí ve zdravotnické dokumentaci, porušením povinností dětské lékařky a zásahem do rodičovských a osobnostních práv** – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena, nebo jde o otázku, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.
- 2. Zda je zastavení řízení odvolacím soudem a nerozhodnutí o původním nároku nezletilého na ochranu osobnosti v souladu se jeho právem na soudní ochranu, na spravedlivý proces a na rozhodování v jeho nejlepším zájmu, po té, co soudkyně soudu prvního stupně sama svévolně změnila formulovanou omluvu nezletilého tak, aby požadavku na omluvu nebylo možno vyhovět, a řízení o tomto pozměněném nároku bylo zastaveno, aniž by bylo rozhodnuto o nároku v původním znění tak, jak jej formulovali žalobci** – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.

3. **Zda neoprávněný požadavek dětské lékařky na přímou úhradu poporodní návštěvy novorozence, která je hrazená z veřejného zdravotního pojištění, je zásahem do práva na zdraví a bezplatnou zdravotní péči, a tedy zásahem do osobnostních práv** – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.
4. **Zda odmítnutí provést preventivní screeningové vyšetření (odběr krve z patičky) v domácím prostředí novorozence ze strany dětské lékařky, je zásahem do práva na zdraví a na přístup ke zdravotní péči, a tedy i zásahem do osobnostních práv** – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.
5. **Zda výhrůžky rodičům oznámením orgánu sociálně právní ochrany dětí a skutečné oznámení rodiny tomuto orgánu ze strany dětské lékařky z toho důvodu, že se matka dítěte ze zdravotních důvodů po porodu nemohla s dítětem dostavit do ordinace lékařky k provedení nepovinného preventivního screeningového vyšetření, přičemž rodiče vyšetření dokonce ani neodmítli, ale žádali vzájemně dítěte jeho provedení v domácím prostředí, jsou porušením povinnosti mlčenlivosti ze strany lékařky, a tedy zásahem do práva na ochranu soukromého a rodinného života a do osobnostních práv rodiny** – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.

Napadený rozsudek byl žalobcům doručen dne 16. 7. 2014.

II. Skutkový stav

Nezletilý František Karásek se narodil dne 21. 2. 2010 při plánovaném domácím porodu. Žalovaná, která byla dětskou lékařkou staršího syna žalobců, ještě před samotným porodem souhlasila s tím, že převezme do své péče i novorozence a dostaví se na kontrolu po porodu. Žalovaná se v rámci poporodní péče o novorozence dopustila pochybení, když:

- **Lékařka neoprávněně vyžadovala po rodičích nezletilého přímou úhradu za poporodní návštěvní službu a vyšetření novorozence**, přestože je tato péče hrazena z veřejného zdravotního pojištění a dle zákona o veřejném zdravotním pojištění nesmí lékař požadovat přímou úhradu za tuto péči. Rodiče se zavázali lékařce požadované peníze uhradit jen proto, že nevěděli, že její požadavek je nezákonný. Nakonec částku neuhradili, protože lékařka při druhé a nevyžádané návštěvě, kdy došlo ke konfliktu mezi ní a rodiči, požadovala peníze (celkem 950 Kč) bez vydání příjmového dokladu, což rodiče odmítli. Lékařka jim ani následně doklad nevystavila, proto částku neuhradili. To nic nemění na tom, že před návštěvou částku požadovala a rodiče s tím byli srozuměni, že ji budou muset hradit (i když mylně). Tento nezákonný požadavek

lékařky tedy působil na rodiče neoprávněně odrazujícím způsobem k zajištění péče a je zřejmé, že se to mohlo odrazit na nezajištění péče novorozenci, zvláště v případě, kdy rodina není majetná a musí si rozmyslet každý větší výdaj, jako v případě žalobců. Lékařka tedy nerespektovala právo nezletilého na bezplatnou zdravotní péči, jeho právo na zdraví a zasáhla do tohoto práva formou nikoliv porušení práva, ale jeho ohrožení.

- **Lékařka odmítla provést preventivní screeningové vyšetření** (odběr krve z patičky) v domácím prostředí novorozence, přestože právní předpisy jí povinnost provést toto vyšetření ukládají, provedení tohoto vyšetření v domácím prostředí je postupem lege artis (žalobci doložili celou řadu zahraničních vyjádření odborníků, která prokazuje, že po domácím porodu se toto vyšetření běžně provádí v domácím prostředí a jde o postup lege artis) a v případě žalobců zde byl i závažný důvod, aby bylo vyšetření provedeno v domácím prostředí, a to nemožnost matky ze zdravotních důvodů se dostavit do zdravotnického zařízení a zájem dítěte na tom, aby byl zachován jeho kontakt s matkou z důvodu kojení a jeho psychické pohody.
- **Lékařka vyhrožovala rodičům oznámením orgánu sociálně právní ochrany dětí** (i policí – ale toto zůstalo v rovině tvrzení otce dítěte proti tvrzení lékařky) **a skutečně toto oznámení provedla, aniž by došlo ze strany rodičů k jakémukoliv zanedbání péče o dítě.** To, že se matka s dítětem nemohla dostavit ze zdravotních důvodů s dítětem do ordinace k provedení screeningového vyšetření a že rodiče žádali, aby toto vyšetření lékařka provedla v domácím prostředí, přitom nebylo možné považovat za zanedbávání, neboť nešlo o povinné vyšetření a úmysl rodičů byl vyšetření zajistit a nikoliv naopak. Ve skutečnosti péči o dítě zanedbala lékařka, která bezdůvodně odmítla vyšetření provést v domácím prostředí. Lékařka oznámením rodiny orgánu sociálně právní ochrany dětí nesledovala legitimní cíl, ale šlo o zastrašování, které v rodině způsobilo stres, obavy z možného bezdůvodného postihu (odebrání dítěte) a mohlo narušit bezproblémovou péči a kojení dítěte. Lékařka oznámením rodiny orgánu sociálně-právní ochrany dětí bez zákonného důvodu porušila svou povinnost mlčenlivosti a zasáhla rodině do práva na ochranu rodinného a soukromého života.
- **I přes opakované žádosti lékařka odmítala rodičům poskytnout kopie zdravotnické dokumentace jejich dětí** (nezletilého žalobce Františka Karáska a staršího syna Antonína Karáska, nar. 13. 4. 2007), poskytla jim pouze jednostránkové výpisy, které obsahově byly nedostatečné a neobsahovaly kompletní údaje. Lékařka rodičům předala kompletní kopie dokumentace až při jednom ze soudních jednání soudu prvního stupně, tedy až s mnohaletým zpožděním oproti zákonné lhůtě k poskytnutí kopií a až poté, co se rodiče kopií domáhali soudně. Tím nebylo

respektováno právo rodičů na včasné poskytnutí informací o zdravotním stavu dětí a kopií zdravotnické dokumentace, čímž došlo k zásahu do jejich osobnostních práv.

Podrobně je skutkový stav popsán v žalobě a v protokolech soudu prvního stupně, kde jsou zachyceny výpovědi rodičů i lékařky.

Žalobci (původně nezletilý a oba rodiče – nyní z rodičů již dovolání nepodává otec dítěte z důvodu, že si rodina nemůže dovolit platit další soudní poplatky) se žalobou podanou ke Krajskému soudu v Brně domáhali po žalované lékařce písemné omluvy specifického znění pro nezletilého žalobce a jiného znění pro žalobce – rodiče nezletilého. Dále žalobci požadovali po žalované zaslání kopií zdravotnické dokumentace jejich dvou synů a náhradu nákladů řízení.

Soud prvního stupně ve svém rozsudku č. j. 24 C 39/2011 zastavil řízení ohledně zaslání kopií zdravotnické dokumentace, jelikož tyto byly poskytnuty v průběhu jednání (výrok I.), dále zamítl žalobu ohledně návrhu na zaslání omluvy pro nezletilého žalobce (výrok II.) jakož i ohledně návrhu na zaslání omluvy žalobcům – rodičům nezletilého (výrok III.) a uložil žalobcům zaplatit žalované náhradu nákladů řízení ve výši 65.945,-Kč (výrok IV.).

V rozsahu výroků II. - IV. podali žalobci odvolání k Vrchnímu soudu v Olomouci a namítali podjatost soudkyně, která neprovedla všechny žalobci navrhované důkazy, nepřihlédla k jejich tvrzením, čehož důsledkem nesprávně zjistila skutkový stav věci. Žalobci také namítali, že soudkyně svévolně změnila petit žaloby na jednání dne 13. 6. 2013, kdy původní požadovaná omluva za porušení práv nezletilého žalobce byla směřována jeho rodičům, ale po změně ze strany soudkyně byl obsah omluvy změněn tak, že je adresátem omluvy nezletilý, aniž by tento postup soudkyně měl právní oporu. K tomu je potřeba vysvětlit, že žalobci si byli vědomi, že judikaturou je dovozováno, že nezletilí nejsou schopni chápat smysl omluvy. Právě proto žalobci za porušení práv nezletilého lékařkou požadovali omluvu adresovanou jeho rodičům tak, aby lékařka měla povinnost uznat své pochybení a poskytnout za porušení práv nezletilého morální satisfakci aspoň jeho rodičům, přestože šlo o zásah do práv nezletilého.

Odvolací soud ve svém rozsudku č. j. 1 Co 24/2014-176 zastavil odvolací řízení o odvolání nezletilého žalobce (výrok I.), potvrdil rozsudek krajského soudu ve zbylé napadené části v odstavci III. výroku (výrok II.), rozhodl, že se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů. Ve vztahu mezi nezletilým žalobcem a žalovanou (výrok III.), změnil rozsudek krajského soudu ve výroku IV. tak, že uložil žalobcům zaplatit žalované každému z nich na náhradě nákladů řízení částku 21.982,- Kč (výrok IV.) a konečně uložil žalobcům zaplatit žalované každému z nich na náhradě nákladů odvolacího řízení částku 5.683,- Kč (výrok V.). V odůvodnění se odvolací soud ztotožnil se závěry přijatými soudem prvního stupně.

Proti tomuto rozhodnutí vrchního soudu podávají žalobci toto dovolání, kterým tento rozsudek napadají v rozsahu výroků I, II, IV, a V. Dovolání je podáváno z důvodu dle ustanovení § 241a odst. 1 občanského soudního řádu, neboť napadený rozsudek vrchního soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

III. Právní otázky

1. Zda je poskytnutí pouhého jednostránkového výpisu ze zdravotnické dokumentace namísto kompletních kopií zdravotnické dokumentace nezletilých dětí požadovaných jejich zákonnými zástupci, a tím i značné omezení přístupu rodičů k informacím o zdravotním stavu dětí ve zdravotnické dokumentaci, porušením povinností dětské lékařky a zásahem do rodičovských a osobnostních práv – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena, nebo jde o otázku, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

Odvolací soud v odůvodnění napadeného rozsudku uvádí, že žalovaná se neoprávněného zásahu do osobnostních práv žalobců nedopustila, jelikož výpis a opis ze zdravotní dokumentace obsahují totožné údaje, takže nemůže jít o situaci, kdy by žalovaná blokovala informace o zdravotním stavu dětí žalobců. Podle soudu tak nejde o situaci, kdy by údaje byly nepřístupné ve smyslu ustanovení § 4e a § 4h zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů. S takovou argumentací se nemožno ztotožnit.

Žalobci požadovali po žalované vydání kopií zdravotnické dokumentace obou synů. To znamená, že zamýšleli obdržet listiny autentického znění, které jsou obsaženy v originálech zdravotnické dokumentace. Místo toho obdrželi pouhý výpis (ke každému dítěti jedna strana A4), který obsahoval pouze nepatrnou část záznamů v originálech zdravotnické dokumentace. Až během jednání soudu prvního stupně lékařka rodičům předala kompletní dokumentaci dětí.

Žalobci v žalobě upozornili na skutečnost, že obdrželi pouze „rukou vypsane výpisy (nikoliv kopie originálů) ze zdravotnické dokumentace, které neobsahují prakticky žádné údaje o poskytované péči a žádné informace o jednotlivých návštěvách a zápisech, na které mají rodiče ze zákona právo.“

Přestože byla žalovaná opakovaně dopisem (nejprve dopisem rodičů, následně dopisy jejich zmocněnkyně) vyzvána k předložení kopií zdravotnické dokumentace dětí žalobců, tyto výzvy nerespektovala a pouze sdělila, že odeslala výpisy, což je podle ní dostačující a záležitost považuje za vyřízenou. Vědomě tak nerespektovala právo žalobců na poskytnutí těchto kopií a na jejich rodičovské právo na kompletní informace o zdravotním stavu jejich dětí a na právo

děti na zajištění návaznosti péče. Při poskytování péče běžné, že nově zvolenému lékaři se předává dokumentace od předchozího lékaře, a to v zájmu dětí na zajištění návaznosti péče a v zájmu informovanosti nového lékaře o předchozím zdravotním stavu a léčbě dětí. To rodiče u svých dětí nemohli vinou lékařky zajistit. Není podstatné, že dětem tímto nevznikla újma na zdraví, podstatné je to, že lékařka protiprávně nevyhověla požadavku rodičů a tím byla zasažena práva rodičů i dětí.

Není patrné, z čeho soud dovozuje, že výpis obsahuje totožné údaje. Již na základě samotného významu slov opis (resp. kopie) a výpis nelze říct, že oboje obsahují totožné údaje.

Právu na přístup ke zdravotnické dokumentaci se Nejvyšší soud zabýval v několika rozhodnutích, ovšem nelze říci, že by se jednalo o ustálenou rozhodovací praxi. V rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 988/2013 byl potvrzen tento výklad odvolacího soudu:

*„... odvolací soud zjistil, že žalovaná následně (nad rámec poskytnutí informace o příčině úmrtí, o neprovedení pitvy a poskytnutí výpisu ze zdravotnické dokumentace) přehodnotila své stanovisko k předložení zdravotnické dokumentace J. R. žalobci a pořídila kopii zdravotnické dokumentace s tím, že oproti zaplacení nákladů na její pořízení ji žalobci předá. O takovýto způsob předání informace však žalobce nežádal a odvolací soud mu přisvědčil, pokud dovozoval, že **bylo na něm, aby sám určil, jaký výpis si ze zdravotnické dokumentace učiní, jaké kopie si pořídí. Neumožnění žalobci nahlédnout k jeho žádosti do zdravotnické dokumentace, pak odvolací soud považoval za neoprávněný zásah do jeho práva na ochranu zdraví, neboť neoprávněným zásahem není jen porušení osobnostního práva, ale postačující je i pouhé jeho ohrožení, které nelze při neznalosti genetických předpokladů vyloučit.**“*

Z tohoto rozhodnutí vyplývá, že **je na oprávněném subjektu, aby si zvolil jednu z forem přístupu do zdravotnické dokumentace, ať již jde o nahlédnutí do ní, pořízení výpisů, opisů nebo kopií a jejich rozsah.**

Názor vyjádřený vrchním soudem v napadeném rozhodnutí je v rozporu s judikaturou a umožňuje svévolné omezování rozsahu poskytnutých informací ze strany lékaře a tím zasahuje do celé řady práv pacientů a jeho zákonných zástupců, zejména do práva na informace o zdravotním stavu, do práva na informace o zpracovávaných osobních údajích, do práva na zdraví dětí, do rodičovských práv.

K hodnocení soudu prvního stupně, že žalobci údajně lékařku šikanovali neustálými stížnostmi před zahájením soudního řízení a že z nich byla cítit osobní zášť vůči lékařce, je potřeba uvést, že jde o jednostranný pohled soudkyně soudu prvního stupně, která se naopak vyjadřovala nepřátelsky vůči žalobcům a vůči Lize lidských práv, což bylo předmětem námítky podjatosti.

Nicméně ke stížnostem žalobců je třeba uvést naopak to, že protiprávní jednání lékařky (včetně zjevně protiprávního odpírání kopií zdravotnické dokumentace dětí) se žalobci snažili nejprve řešit mimosoudně, a to mimosoudními a neúspěšnými výzvami určenými lékařce, ale také stížnostmi. Teprve poté, co vyčerpali všechny mimosoudní možnosti řešení, se obrátili na soud. Žalobci necítí žádnou zášť vůči lékařce, ale cítili potřebu domáhat se ochrany svých pošlapávaných práv.

Žalobci považují za nesprávné, že jimi požadovaná omluva byla soudy zamítnuta, přestože její součástí byl i požadavek na omluvu za nezákonné dlouhodobé odpírání kopií zdravotnické dokumentace, takže minimálně v tomto rozsahu měly soudy rozhodnout tak, že lékařka se jim měla omluvit.

S nesprávným rozhodnutím ve věci přístupu ke zdravotnické dokumentaci souvisí i nesprávné rozhodnutí v otázce nákladů řízení. Žalobcům byla uložena povinnost uhradit nemalé náklady soudního řízení, neboť soudy vycházely z toho, že žalovaná byla zcela úspěšná ve věci. Ve skutečnosti bylo zřejmé, že žalovaná nezákonně odpírala žalobcům po dobu několika let přístup ke zdravotnické dokumentaci v plném rozsahu a teprve na jednom ze soudních jednání předala rodičům nezletilých kopie zdravotnické dokumentace. Až soudní řízení ji přinutilo splnit svoji povinnost, ale až s několikaletým zpožděním oproti zákonem stanovené lhůtě. Tudíž objektivně rozhodně nebylo možné říci, že byla úspěšná ve věci, naopak v tomto ohledu byli úspěšní žalobci, kteří se konečně domohli svého práva.

Proto je třeba zrušit i výroky o náhradě nákladů řízení pro rozpor s § 146 odst. 2 o. s. ř., podle kterého *„Jestliže některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, je povinen hradit jeho náklady. Byl-li však pro chování žalovaného (jiného účastníka řízení) vzat zpět návrh, který byl podán důvodně, je povinen hradit náklady řízení žalovaný (jiný účastník řízení).“*

Zde se jedná o právní otázku, zda v případě, kdy žalovaný během soudního řízení splní povinnost, o kterou se v řízení jedná, a z toho důvodu je v tomto rozsahu řízení zastaveno, se jedná o situaci, kdy byla žalovaná zcela úspěšná, nebo zda je povinna dle § 146 odst. 2 o. s. ř. hradit alespoň část nákladů řízení. Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu (např. 32 Cdo 3946/2010, 29 Cdo 2272/2010) – pokud žalovaný zavinil, že řízení muselo být zastaveno, povinen nahradit náklady žalobci, jde tedy o odchýlení se rozhodovací praxe dovolacího soudu.

2. Zda je zastavení řízení odvolacím soudem a nerozhodnutí o původním nároku nezletilého na ochranu osobnosti v souladu se jeho právem na soudní ochranu, na spravedlivý proces a na rozhodování v jeho nejlepším zájmu, po té, co soudkyně soudu prvního stupně sama svévolně změnila formulovanou omluvu

nezletilého tak, aby požadavku na omluvu nebylo možno vyhovět, a řízení o tomto pozměněném nároku bylo zastaveno, aniž by bylo rozhodnuto o nároku v původním znění tak, jak jej formulovali žalobci.

Žalobci ve svém doplnění odvolání upozornili soud na jednání soudkyně soudu prvního stupně, která svévolně změnila petit žaloby za nezletilého žalobce, což bylo jedním z bodů námítky podjatosti:

„Soudkyně svévolně změnila petit žaloby na jednání dne 13. 6. 2013, kdy jednak původní požadovaná omluva za porušení práv nezletilého žalobce byla směřována jeho rodičům (a to z důvodu, že nezletilý není schopen chápat smysl omluvy, ovšem s ohledem na to, že k zásahu do jeho práv došlo, tak omluvou byl konstatován tento zásah a omluva byla adresována včetně oslovení rodičům) a po změně ze strany soudkyně byl obsah omluvy změněn tak, že oslovením je nezletilý, přitom tento její postup neměl žádnou právní oporu.“

Přestože **odvolací soud** shledal námítku podjatosti za opožděnou, **měl se vypořádat s tím, zda daným postupem nedošlo k procesnímu pochybení soudkyně s následky v porušení práv nezletilého žalobce.** Namísto toho ovšem odvolací soud její nezákonně změněný petit vzal za petit žalobců, zastavil ohledně něj řízení a o původním petitu nerozhodl. K nezákonné změně petitu se vůbec nevyjádřil a námítky v tomto ohledu neprojednal. Tím **bylo porušeno právo nezletilého žalobce na soudní ochranu, na spravedlivý proces a na to, aby rozhodování v jeho věcech byla v jeho nejlepším zájmu** dle Úmluvy o ochraně dítěte.

Na jednání odvolacího soudu zástupkyně žalobců v substituci (advokátní koncipientka) byla soudem poučena o tom, že požadavek na omluvu za zásah do práv nezletilého (tak, jak byl svévolně přeformulovaný soudem prvního stupně) je nesmyslný a bude s ohledem na judikaturu zamítnut, a dotázána, zda souhlasí se zastavením řízení k tomuto bodu. Koncipientka s tím souhlasila, neboť se jednalo o vadný, soudem prvního stupně nezákonně pozměněný petit a nešlo o nárok vznesený žalobci. Tím ovšem o skutečném původním nároku žalobců, který byl bez vad, nebylo rozhodnuto. Koncipientka rozhodně neměla v úmyslu vzít zpět žalobu za nezletilého a jeho původní žalobní návrh, který byl důvodný a k jehož zpětvzetí nebyl žádný důvod. Odvolacím soudem nebyla poučena o tom, že zastavením řízení o nezákonně přeformulovaném petitu bude zastaveno řízení i ohledně původního petitu nezletilého žalobce, což rozhodně nebylo jejím úmyslem. Taková interpretace ze strany odvolacího soudu je nesprávná a možná i účelová, aby soud nemusel rozhodovat o nároku nezletilého žalobce.

Ještě je potřeba vysvětlit, v čem spočívala změna petitu. Žalobci si byli vědomi, že judikatura dovozuje, že nezletilí nejsou schopni chápat smysl omluvy a tudíž soudy omluvu určenou

nezletilým nepřiznávají. Proto byla původní požadovaná omluva za porušení práv nezletilého žalobce směřována jako adresátům jeho rodičům. **Pokud se lékařka dopustila závažného porušení práv nezletilého, musí právní řád umožňovat nějakou formu její povinnosti poskytnout morální satisfakci za porušení práv nezletilého.** Pokud to tedy není omluva adresovaná nezletilému, nic nebrání, aby omluva za porušení práv nezletilého, který není schopen chápat její smysl, byla adresována jeho rodičům. V právním státě je důležité, aby porušitel práv nesl odpovědnost za porušení svých povinností, které se dotýkají osobnostních práv druhých, a aby tím docházelo k prevenci takového škodlivého jednání, zvláště když se jedná o porušení práva nezletilého na zdravotní péči. Touto prevencí je i uznání pochybení a omluva rodičům nezletilého, do jehož práv bylo zasaženo.

Dále je potřeba vysvětlit, jak došlo ke změně petitu. Na počátku řízení vznesl Krajský soud výhrady týkající se formulace žalobního petitu ve vztahu mezi nezletilým žalobcem a žalovanou. Petit, tak jak byl původně formulován, považoval soud prvního stupně za neprojednatelný. Přitom požadována omluva za porušení práv nezletilého žalobce byla směřována jeho rodičům, a to z toho důvodu, že nezletilý ve svém útlém věku není schopen chápat smysl omluvy. Vzhledem k tomu, že ale došlo k zásahu do jeho osobnostních práv, omluvou byl konstatován tento zásah a byla adresována rodičům nezletilého, a to včetně oslovení.

Znění textu omluvy považoval soud za neurčité a požadoval její doplnění ve smyslu § 43 odst. 1 o. s. ř., proti nucenému doplňování a přeformulování petitu se ohradila zástupkyně žalobců v substituci, což je i zmíněno v protokolu z jednání a soudem hodnoceno jako její „arogantní projev“. Při nuceném doplňování a přeformulování textu omluvy došlo i ke změně oslovení v omluvě a tedy z omluvy, která byla určena rodičům nezletilého, se stala omluva samotnému nezletilému, který však není schopen její smysl chápat. Při jednání u odvolacího soudu byla nově naformulovaná omluva shledána za neprojednatelnou, proto bylo ohledně ní řízení zastaveno, ale zároveň, aniž by se rozhodovalo o původní omluvě, která neprojednatelná dle názoru žalobců nebyla. V podstatě se dá pomyslně říci rčení, že s vaničkou bylo vylito i dítě. Zjednodušeně řečeno, soud prvního stupně způsobil svým nezákonným postupem závažnost petitu, a odvolání žalobců nebylo úspěšné právě kvůli tomuto vadnému petitu, aniž by se odvolací soud zabýval původním petitem, který byl nuceně pozměněn.

Otázkou nucené změny petitu se zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 3137/09, kde konstatoval následovně: „*Ústavní soud proto uzavírá, že ze strany obecných soudů došlo k porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces tím, že v rozporu se smyslem zákonné úpravy obsahu podání v civilním řízení nutily stěžovatelku ke změnám žalobního petitu, ačkoliv bylo možno o původním návrhu, který současně ve smyslu závěrů především dovolacího soudu*

vyjádřených v odůvodnění ústavní stížností napadeného rozhodnutí splňoval náležitosti řádné výzvy, **rozhodnout v té podobě, jak byl podán**, pokud by proto byly shledány hmotněprávní důvody, a práva vlastnit majetek, neboť tomuto právu neposkytly odpovídající ochranu. Proto Ústavní soud dospěl k závěru, že uvedeným postupem obecných soudů bylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a právo vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny.“

Postupem soudu prvního stupně, který neměl žádnou oporu v právu, byl petit žaloby změněn i přesto, že bylo možno rozhodnout o původním návrhu. Výsledkem bylo, že došlo k porušení práva nezletilého žalobce na spravedlivý proces a dalších s tím spojených práv.

3. Zda neoprávněný požadavek dětské lékařky na přímou úhradu poporodní návštěvy novorozence, která je hrazená z veřejného zdravotního pojištění, je zásahem do práva na zdraví a bezplatnou zdravotní péči, a tedy zásahem do osobnostních práv – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.

Napadený rozsudek Vrchního soudu zohledňuje pouze několika aspektů případu. V odůvodnění se odvolací soud vyjadřuje toliko k argumentům týkajících se vyloučení soudkyně pro podjatost, dále zásahu do osobnostních práv v důsledku hlášení orgánu sociálně-právní ochrany dětí a neposkytnutí kopií zdravotnické dokumentace. S dalšími argumenty žalobců (zásah do práva na zdraví nezletilého žalobce odmítnutím odběru ve vlastním sociálním prostředí a neoprávněným požadavkem na úhradu péče) se vůbec nevypořádává a pouze konstatuje, že „Krajský soud učinil správná skutková zjištění, která vrchní soud přejímá a na která pro stručnost odkazuje a z nich také dovodil příléhavé právní závěry.“

Žalobci mají za to, že napadený rozsudek není dostatečně odůvodněný. Pouhý odkaz na skutková zjištění a právní závěry soudu prvního stupně nemožno považovat za dostatečné odůvodnění za situace, kdy sám krajský soud se s argumentací žalobců přiměřeně nevypořádal. Jak žalobci uvedli již v odvolání, co se týče neoprávněného požadavku na úhradu péče, kterou žalovaná požadovala po žalobcích, soudkyně prvostupňového soudu se zabývala pouze otázkou, zda rodiče lékařce něco platili. Nezajímalo ji, že žalovaná požadovala po žalobcích úhradu ve výši celkem 950 Kč (600 Kč za poporodní návštěvu a 350 Kč za další návštěvu, na kterou se lékařka navíc dostavila neohlášena). Důležité je dodat, že žalovaná během řízení dokonce ani nezpochybňovala skutečnost, že úhradu požadovala. **Doktrína práva na ochranu osobnosti však za zásah do tohoto práva považuje nejen jeho porušení ale i pouhé ohrožení.** Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně judikoval, že jako předpoklad vzniku odpovědnosti tak musí být splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu, která spočívá v porušení nebo ohrožení

osobnosti fyzické osoby v její fyzické amorální integritě (viz bohatou judikaturu Nejvyššího soudu – kupříkladu 30 Cdo 2485/2004, 30 Cdo 2625/2007, 20 Cdo 2094/2007 a mnohé další).

Jelikož žalobci jednali v domnění, že nejde o péči hrazenou z veřejného zdravotního pojištění, byli připraveni úhradu lékařce poskytnout a neučinili tak jenom proto, že jim nakonec na jejich žádost nepředložila doklad a vyúčtování. Již samotný požadavek na úhradu jakékoli částky za úkon, který je plně hrazený veřejným zdravotním pojištěním je protiprávní a způsobuje **ohrožení práva na zdraví a práva na bezplatnou zdravotní péči**. Kdyby se totiž žalobci nacházeli v horší finanční situaci, požadavek na úhradu téměř tisíce korun by dozajisté mohl vést k tomu, že zdravotní péči by byli nuceni odmítnout, což by se projevilo v nezajištění zdravotní péče nezletilému.

4. Zda odmítnutí provést preventivní screeningové vyšetření (odběr krve z patičky) v domácím prostředí novorozence ze strany dětské lékařky, je zásahem do práva na zdraví a na přístup ke zdravotní péči, a tedy i zásahem do osobnostních práv – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.

Prvostupňový soud danou otázku posoudil tak, že žalovaná „neměla povinnost tento výkon provádět na přání žalobců b), c) v jejich domácnosti“. Neuvedl již ale, z čeho toto své tvrzení dovodil, ani je nijak blíže neodůvodnil. Odvolací soud se touto otázkou vůbec nezabýval.

Žalobci jsou přesvědčeni, že uvedená otázka byla soudy nesprávně právně posouzena a jsou toho názoru, že právě naopak, lékařka tuto povinnost měla. Dle § 18 odst. 1 zákona o péči o zdraví lidu a dle § 20 odst. 3 zákona o veřejném zdravotním pojištění **je povinností praktického lékaře zajistit také návštěvní službu**. Návštěvní služba slouží k poskytování zdravotní péče v sociálním prostředí pacienta pro případy, kdy se z objektivních důvodů nemůže dostavit do ordinace lékaře. Pokud tedy nastane potřeba zajistit návštěvní službu, lékař je povinen ji poskytnout. Matka dítěte opakovaně zdůrazňovala žalované, že její zdravotní stav je nevyhovující pro cestování do ordinace, a proto požadovala provedení screeningového vyšetření v domácím prostředí. Žalovaná soustavně odmítala přijet provést odběr krve novorozenci s vysvětlením, že „v domácím prostředí odběry neprovádí“. Ve skutečnosti lékařce nic nebránilo přijít provést vyšetření. Žalobci předložili důkaz v podobě vyjádření zahraničních odborníků, dle kterých je odběr krve v domácnosti standardním postupem, který je lege artis. Krom toho navrhovali i svědectví jiných českých lékařů, kteří takto postupují. Tyto důkazy však nebyly provedeny. Nicméně z nich jasně vyplývá, že **odběr krve na screening je možné bez problémů provést i v domácím prostředí pacienta a jde o postup lege artis**.

Přitom pokud existuje více postupů lege artis, tak **dle práva na svobodný a informovaný souhlas náleží pacientovi nebo jeho zákonným zástupcům právo zvolit si takovou péči, která jim nejvíc vyhovuje.** Jde o součást práva na autonomii při rozhodování o svém zdraví nebo zdraví svých dětí a práva na soukromí. **Je na rodičích, aby zodpovědně dle svého nejlepšího přesvědčení uvážili, zda je pro jejich dítě lepší provedení vyšetření v domácnosti bez nutnosti oddělovat dítě od matky s naprosto minimálním či spíše hypotetickým rizikem, že test nebude proveden správně, nebo zda je lepší jej oddělit od matky, cestovat s ním v zimním prostředí, kdy novorozenec bude po značnou dobu sám vzadu v autosedačce, vystavený možnému podchlazení, a následně bude vystaven infekcím v lékařské ordinaci, do které chodí i nemocní pacienti, a vystavený značnému riziku, že nebude moci být matkou, na kterou je novorozenec nejvíce vázán, podle jeho potřeby nakojeno a utěšeno, což pochopitelně nemůže otec nahradit.**

V této situaci, kdy se jednalo o domácí porod a kdy matka nebyla v optimálním zdravotním stavu, **bylo potřebné a jednoznačně v zájmu dítěte, aby lékařka přijela provést vyšetření k dítěti domů. Právě takovým situacím slouží návštěvní služba,** lékařka přesto odmítla přijet a úkon provést. **Lékařka přitom věděla, že provedení úkonu je v zájmu nezletilého, i když nejde o akutní péči.** Důležitost odběru přitom sama lékařka uvedla v oznámení orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Nutno dodat, že žalovaná se svým jednáním dopustila diskriminace nezletilého žalobce, jakožto dítěte narozeného doma. U dětí, které se narodí v porodnici, je samozřejmostí, že všechna potřebná vyšetření jsou jim prováděna na místě, a to bez toho, aby byly nucené někam cestovat nebo aby byl přerušen jejich kontakt s matkou, který je v prvních dnech po porodu nadmíru důležitý. Naproti tomu s dětmi narozenými mimo porodnici je zacházeno zcela odlišně a zdravotní úkony, kterých charakter dovoluje, aby byly provedeny i v domácím prostředí, jsou jim bezdůvodně prováděny pouze v ordinaci lékaře, aniž by se přihlédlo k oprávněným zájmům a potřebám nezletilého.

- 5. Zda výhrůžky rodičům oznámením orgánu sociálně právní ochrany dětí a skutečné oznámení rodiny tomuto orgánu ze strany dětské lékařky z toho důvodu, že se matka dítěte ze zdravotních důvodů po porodu nemohla s dítětem dostavit do ordinace lékařky k provedení nepovinného preventivního screeningového vyšetření, přičemž rodiče vyšetření dokonce ani neodmítli, ale žádali v zájmu dítěte jeho provedení v domácím prostředí, jsou porušením povinnosti mlčenlivosti ze strany lékařky, a tedy zásahem do práva na ochranu soukromého a rodinného života a do osobnostních práv rodiny – jde o otázku, která dosud v rozhodování dovolacího soudu nebyla řešena.**

Vrchní soud v napadeném rozsudku poukazuje na to, že k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv žalobců nemohlo dojít s ohledem na to, že ze strany žalované šlo o výkon zákonné licence, tedy že žalované plnila právní povinnost, kterou jí uložil zákon. Žalobci jsou přesvědčeni, tato argumentace není správná.

Žalovaná se na orgán sociálně-právní ochrany dětí obrátila pouze v důsledku toho, že žalobci se nedostavili s dítětem do její ordinace k provedení novorozeneckého screeningu v termínech, které určila. Přitom byla žalovaná dostatečně informována o tom, že špatný zdravotní stav matky dítěte jí neumožňuje opustit domácnost a doprovodit dítě do ordinace vzdálené přes 15 km od jejího bydliště. Žalobci přitom samotný screening nikdy neodmítli (i přesto, že k tomu měli plné právo, jelikož se i na toto vyšetření vztahuje svobodný a informovaný souhlas) a opakovaně žalované zdůrazňovali, že se do ordinace dostaví hned, jak to umožní zdravotní stav matky, a také opakovaně žádali lékařku, aby přijela vyšetření provést k nim domů. Žalobci prokázali, že to je zcela běžný postup v zahraničí u dětí narozených doma a jde o postup lege artis. I za předpokladu, že by žalobci toto nepovinné screeningové vyšetření odmítli (a řada rodičů běžně toto vyšetření z různých důvodů odmítá), takové odmítnutí jako součást rozhodování o péči o zdraví dítěte je zahrnuto mezi rodičovská práva, a tedy nemůže být automaticky chápáno jako jakékoliv zanedbávání rodičovských povinností a orgán sociálně-právní ochrany dětí nemá v tomto případě žádnou pravomoc do takového rozhodnutí zasahovat. Jde o úkon preventivní, nikoliv o akutní poskytnutí nezbytné záchraňující péče.

Screeningové vyšetření není ze zákona povinné, tudíž rodiče nemohli porušit žádnou svou povinnost, pokud se rozhodli, že se k vyšetření dostaví později, než jim určila lékařka. Je však potřeba opětovně zdůraznit, že žalobci neodmítli podstoupit screeningové vyšetření, ale z objektivních důvodů se k jeho provedení nemohli dostavit v termínech stanovených lékařkou. Žalobci navíc nejednou projevili vůli, aby lékařka přijela vyšetření provést do jejich domácnosti, což však žalovaná odmítla učinit s tím, že „v domácím prostředí odběry neprovádí“. Takové zdůvodnění je zcela nedostatečné a je v rozporu s právem na informovaný souhlas, protože za předpokladu, že existuje více variant způsobu poskytnutí péče (v ordinaci, nebo doma), je součástí práva na informovaný souhlas zvolit si tu variantu, která pacientovi a jeho zákonným zástupcům více vyhovuje, i kdyby jedna varianta byla dražší, nehrazená pojišťovnou a tedy by ji museli následně rodiče uhradit ze svého.

Na straně 5 napadeného rozsudku odvolací soud uvádí: *„Námítka žalobců, že šlo o zdravé dítě, není správná, neboť o tom, že ve skutečnosti šlo o zdravé dítě, bylo možno hovořit až s odstupem času, ale v té době šlo o dítě ohrožené, a to právě tím, že u něj nebylo provedeno toto vyšetření.“* Žalobci mají za to, že jejich argumentace byla zcela správná. Aby byl lékař (resp. jiné zařízení uvedené v §10 odst. 4 zákona o sociálně-právní ochraně dětí) oprávněn učinit oznámení

orgánu sociálně-právní ochrany dětí, musí se jednat o dítě uvedené v § 6. V tomto případě však tato podmínka naplněná nebyla. Jak již bylo uvedeno, novorozenecký screening není ze zákona povinným vyšetřením a vztahuje se na něj svobodný a informovaný souhlas. **Rodiče nezletilého žalobce jednali po celou dobu prokazatelně v jeho nejlepším zájmu.** Nechtěli jej vystavovat zbytečnému riziku oddělení od matky a cestování v zimě do ordinace lékařky, kde by mohl přijít do kontaktu s nemocnými lidmi a kdy mohlo být narušeno kojení a pohoda novorozence, jehož základní potřebou je první dny po narození především nepřerušovaný kontakt s matkou a kojení, jehož význam převyšuje screeningové vyšetření na metabolické vady, jejichž pravděpodobnost je celkem mizivá, a proto vyšetření je pouze dobrovolné a nikoliv povinné. Novorozenec byl v dobrém zdravotním stavu, což potvrdila i poporodní prohlídka. **Žalobci samotný screening neodmítali, pouze jeho provedení z objektivních důvodů nebylo možné stihnout v čase do 72 hodin po porodu v ordinaci lékařky, proto žádali o jeho provedení v domácnosti. Proto nelze mít za to, že by si rodiče neplnili své povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo zneužívali z ní plynoucí práva.**

Z uvedeného vyplývá, že žalovanou nic neopravňovalo hrozit rodičům oznámením rodiny orgánu sociálně-právní ochrany dětí, tuto hrozbu naplnit a vystavit rodinu v citlivém období po porodu stresující a bezdůvodné návštěvě sociálních pracovníků, kterou každá matka vnímá v takové situaci jako ohrožující a negativní (zvláště v případech porodů, kdy v medializovaném případě „Půlnoční bouře“ byla novorozená holčička na podnět orgánu sociálně-právní ochrany dětí rodičům odebrána a umístěna do kojeneckého ústavu a rodiče měli podobné obavy i v jejich případech). **Tato návštěva sociálních pracovníků byla bezdůvodná, protože sociální pracovníci nemají právo nijak zasahovat do informovaného souhlasu rodičů s provedením novorozeneckého screeningu, neboť se jedná o výkon jejich práva udělit svobodný a informovaný souhlas, kdy ale navíc rodiče v tomto případě vyšetření neodmítli a naopak činili veškeré možné kroky (kromě oddělení dítěte od matky) k jeho provedení.**

Návštěva sociálních pracovníků tedy nemohla nijak přispět k deklarovanému cíli – k včasnému provedení screeningového vyšetření u novorozence. K tomuto cíli paradoxně mohlo vést jednání lékařky a to, kdyby jednoduše přijela a vyšetření provedla v domácím prostředí novorozence, namísto udávání rodiny úřadům. Stejně tak k deklarovanému cíli mohlo vést důkladné informování rodičů a snaha najít společné řešení, či jiného poskytovatele, který by vyšetření v domácnosti provedl, což je odborná otázka v kompetenci lékařky a nikoliv sociálních pracovníků, které informacemi nedisponují. Výhrůžky oznámením orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pak skutečné provedení tohoto oznámení představovaly šikanózní výkon a zneužití práva, porušení lékařské mlčenlivosti a zásah do práva rodiny na ochranu soukromého a rodinného života.

IV. Závěr

Na základě výše uvedeného žalobci navrhují, aby dovolací soud v plném rozsahu zrušil rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 4. 2014, č. j. 1Co 24/2014-176 a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení, ev. zrušil také související rozsudek Krajského soudu v Brně.

xxx xxx, xxx xxx

v z. David Zahumenský